

Adli Psikiyatri

Dr. Öğretim Üyesi Emrah SONGUR
Ankara Medipol Tıp Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Adli Psikiyatri

- Ruh sağlığı hekimliği uygulamasında adli ya da adli olmayan değerlendirmelere dayanan raporların düzenlenmesi başlıca görevlerdendir.
- Devlet Hastanesi'nde psikiyatri uzmanlığı yapanlar;
 - Engelli raporu
 - Fiil ehliyet raporu
 - Durum bildirir raporlar
 - Sağlık kurulu raporları
 - Adli raporlar ve değerlendirmeler

Bilirkişilik

- Özel ve teknik bilgi gerektiren durumlarda mahkeme tarafından görüş sorulan kurum ya da kişi
- Doktorun bilirkişilik yaparken kendisini atayan makam tarafından elde edilen **tüm belge ve bilgileri isteme hakkı** vardır.
- Sır saklama zorunluluğu nedeniyle **davadan çekilme hakkı** vardır.

Psikiyatride bilirkişilik istenen konular

- Vesayet
- Yasal danışmanlık
- Evlenme
- Evlat edinme yeterliliği
- Evliliğin iptali ve sona erdirilmesi
- Fiile ehliyet değerlendirilmesi (vasiyet, tapu vb. akit işlemlerinde geriye dönük değerlendirme ve tazminat konuları)
- Ayırt etme gücü (farik ve mümeyyizlik)
- Suçun sorumluluğu
- Madde bağımlılığı, ceza infaz ertelenmesi
- Hastaların çocuklarının korunmaya alınması
- İşkence

Adli Psikiyatrik Değerlendirme

- Psikiyatrik değerlendirme yapılmasını isteyebilecek kurumlar;
 - **Mahkeme**
 - **Savcılar**
 - **Kolluk kuvvetleri** (*hakim ve savcının isteğiyle*)
- Değerlendirme yapılması için mutlaka resmi yazı olmalıdır.
 - Hastanın, yakınlarının veya üçüncü şahısların talebiyle adli değerlendirme yapılmaz. (bu tür raporlar bilirkişi raporu olmaz)
- Resmi yazıda “...*gözlem (müşahade) altına alınarak...*” ibaresi olması yatışı gerektirmez.
 - Doktor ayaktan da tedavi edebilir
 - Bu ibare varsa ve yatışı uygunsa doktor zorunlu yatış yapabilir.
 - Böyle bir ifade yoksa ve yatış gerekiyorsa mahkemeye bu konuda resmi yazı yazılır veya hastadan onam alınarak yatışı yapılır.
 - Cezası olan kişiden gözlem altında olduğu süre cezadan düşer

Adli Psikiyatrik Değerlendirme

- Amaç hastaya yardım ve tedavi etmek **değildir**.
 - Ancak bir tanı konulursa tedavisi verilebilir.
- Doktorun bu değerlendirmede elde ettiği bilgiler konusunda sır saklama yükümlülüğü **yoktur**.
 - Hastaya bu durum açıklanmalı
- Tüm kayutların düzgün bir şekilde tutulması gerekir.
- Ceza davalarında sıklıkla “*suç anında ruhsal durumu*” sorulur.

Psikiyatrik Adli Değerlendirmede İstenen Konular

Suç işlemekle ilgili konular

- Kamu düzenini bozma ve suç işleme olasılığıyla ilgili sorunlar
- Suç işlemiş olma ve bunun değerlendirilmesi
- Ceza sorumluluğu

Medeni kanun ile ilgili sorunlar

- Medeni haklarını kullanabilme sorunu
 - Kısıtlama (*hacir*)
 - Vesayet
- Evlenme ve boşanma
- Cinsiyet değiştirme

Kamu Düzenini Bozma ve Suç İşleme Olasılığı

- Ruh hastalarında suç işleme olasılığı genel popülasyona göre yüksektir.
 - Kamuoyunda sonuçlar daha dramatik karşılanır.
 - Kamuoyunun tepkisi daha belirgindir.
- Kanunlara göre ağır bir ruhsal hastalık geçirdiği dönemde suç işleyen kişi **ceza yerine tedavi** edilmelidir.
- Yasalarımıza göre suç işlemeden önce kimse suç işleyebilir denilerek tutuklanamaz ve yargılanamaz.
 - 5442 sayılı İl idaresi yasasının çeşitli maddeleri ve 442 sayılı Köy yasasında vali, muhtar ve güvenlik görevlilerine yetki verilmiş → kişi çevreyi tehdit eden davranışlar varsa karakola veya hastaneye götürülebilir.
 - Hakim kararı olmadığı sürece hastanede yatışa vali, muhtar ve güvenlik gücü karar veremez.

Suç işleyen ruh hastası

- Özellikle cinayete ve suça sebep olan bir psikiyatrik hastalık yoktur.
 - Antisosyal kişilik bozukluğu ve alkol madde kullanım bozukluğu olanlarda suç oranı daha fazla.
- Kişilik bozukluğu ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
- Hafif ya da ağır suç eylemi görülebilen psikiyatrik hastalıklar;
 - Şizofreni
 - Paranoid psikoz
 - Mani nöbeti
 - Epileptik psikoz
 - Zeka geriliği
 - Bunama
 - Deliryum

Suç işleyen ruh hastası (devam)

- Yasa kişinin suçtan sorumlu olup olmadığını değerlendirmeyi **psikiyatri ve adli tıbbı** bırakmış.
- Kişinin suç işlediği sırada akli melekelerinin, bilişsel becerilerinin bozuk olduğu gösterilirse suçtan sorumlu olmaz.

Ceza sorumluluğu

- Kişiyi suçtan sorumlu tutmak için;
 - Suç **bilerek işlenmeli**
 - Kişinin yaptığı **eylemin hangi sonuçlara yol açacağıının ayırımına varabilmesini**
 - Yaptığı karşılığında **ceza görmesi gerektiğini bilmesi**
 - **Dürtülerini denetleyebilmesi** gerekir.
- Ceza hukukunda akıl hastalığı terimi= ayırt etme gücünü etkileyen ruhsal hastalık

TCK'da yaşlara göre cezai ehliyet;

- **< 12 yaş:** ceza sorumluluğu yok
- **12 yaşını dolduran ve 16 yaşından gün almamış** → fark ve temyiz ehliyeti yoksa ceza sorumluluğu yok
- **15 yaşını doldurmamayan sağır ve dilsizlerde** adli soruşturma yapılmaz.
- **15-18 yaş arası ve yetişkinler:** suç ve cezanın ayrımında olup olmadığına bakılır.
 - Değerlendirme zorunlu değil.
 - Mahkeme şüphe duyarsa inceleme ister.

TCK Madde 32 – Akıl hastalığı

- (1) Akıl hastalığı nedeniyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği **önemli derecede azalmış** olan kişiye **ceza verilmez**. Ancak, bu kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmolunur.
- (2) Birinci fıkrada yazılı derecede olmamakla birlikte işlediği fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği **azalmış** olan kişiye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmibeş yıl, müebbet hapis cezası yerine yirmi yıl hapis cezası verilir. Diğer hallerde verilecek ceza, **altıda birden fazla olmamak üzere** indirilebilir. Mahkûm olunan ceza, süresi aynı olmak koşuluyla, kısmen veya tamamen, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri olarak da uygulanabilir.

TCK Madde 32 (devam)

TCK Madde 32/1

- Deliryum
- Ağır şizofreni ve paranoid bozukluklar
- Manik atak
- Ağır psikotik belirtili depresyon
- Epileptik psikoz
- Orta ve Ağır Zeka Geriliği
- Toksik madde etkisinde

TCK Madde 32/2

- Hafif derecede zeka geriliği
- Epilepsi ve başka tıbbi hastalıklarla bağlı kişilik değişiklikleri
- Kısmen düzelmiş psikotik bozukluklar ve duygudurum bozuklukları

Alkol ve madde bağımlılığı olan kişinin suç işlemesi

- TCK Madde 34/1 ve TCK Madde 57/7'ye göre değerlendirilir.
- TCK 34/1 işlediği fiilin hukuki anlamını geçici nedenlerle algılayamayan ya da fiille ilgili olarak davranışlarını önemli derecede azalmış kişilerin ceza sorumluluğunun olmadığını gösterir. Bu kapsamdaki durumlar;
 - Ağır ateşli bir hastalık
 - Zehirlenme
 - Alkol yoksunluğu
 - Deliryuma yol açan durumlar (hipoglisemi vb.)
 - Kişinin isteği dışında aldığı alkol ve madde etkisi altında olma
 - Kişinin isteğiyle alınan madde veya alkol sonrası psikoz gelişimi, duygudurum bozukluğu gelişimi

TCK Madde 34/1 - Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma

- (1) Geçici bir nedenle ya da irade dışı alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış olan kişiye ceza verilmez.
- (2) İradi olarak alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisinde suç işleyen kişi hakkında birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

Alkol ve madde bağımlılığı olan kişinin suç işlemesi

- Alkol ya da madde bağımlılarının durumu TCK 57/7 maddesinde ele alınır.
- Alkol ve madde bağımlısı kişi alkol ve madde etkisi altındayken deliryum, alkol veya maddeye bağlı duygudurum bozukluğu ya da psikotik bozukluğu yoksa ceza sorumluluğunun olduğu kabul edilir.

TCK Madde 57/7 - Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri

- (7) Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Bu kişiler, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca bu yönde düzenlenecek rapor üzerine infaz hâkimi kararıyla serbest bırakılabilir.

Zarar görenin adli psikiyatrik incelemesi

- TCK akıl hastalığı veya zayıflığı olan kişilere karşı işlenen suçlarda ceza arttırımı getirir.
- TCK Madde 102 ve 103'e göre cinsel suçlar kendini savunmayacak kişilere ve çocuklara karşı olduğunda ceza yarı oranında arttırılır.

TCK Madde 102 – Cinsel Saldırı

- (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.
- (2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.
- (3) Suçun;
 - a) **Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,**
 - b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
 - c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,
 - d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,
 - e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen **cezalar yarı oranında artırılır.**
- (4) Cinsel saldırı için başvurulacak cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.
- (5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

TCK Madde 103 – Çocukların cinsel istismarı

- (1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağıdır. Cinsel istismar deyiminden; [42]
 - a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğı gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
 - b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.
- (2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.
- (3) Suçun;
 - a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,
 - b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
 - c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından,
 - d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,
 - e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
- (4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
- (5) Cinsel istismar için başvuru olan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.
- (6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Zorunlu sağaltım tehlikeliliğin ortadan kalkması

- Akıl hastalığı olup, suç işleyen ancak cezai sorumluluğu olmadığına karar verilen hastalar TMK'ya göre güvenlik önlemi olarak koruma ve tedavi edilmeleri zorunludur.
- TMK Madde 432'ye göre zorunlu yatışı yapılan hastalar, tedavileri sonlandığında taburcu edilir (koşullu çıkarılma).
- Koşullu çıkarılmanın ana ilkesi; tehlikeliliğin ortadan kalkması ya da önemli ölçüde azalmasıdır.
 - Bu hasta grubunda taburculuk sonrası suç işleme oranı %9

TMK Madde 432

- Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arzeden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir. Görevlerini yaparlarken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.
- Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur.
- İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır.

Medeni Kanun ile ilgili sorunlar

- Bir kişinin vatandaşlıyaptığı hukuki işlemlerin geçerli sayılması için;
 - Ayırt etme gücünün olması
 - Ergin olması
 - Kısıtlı olmaması
- TMK Madde 13. 'e göre;
 - Yaş küçüklüğü
 - Akıl hastalığı
 - Zeka geriliği
 - Sarhoşluk ya da benzer nedenlerle akla uygun davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkesin ayırt etme gücü vardır.

TMK Madde 13 – Ayırt etme gücü

- Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.

Medeni hakların kullanılabilmesi

- Bir kişinin bilişsel yetileri kendi kendini yönetecek, çevreye uyum sağlayacak durumda değilse hekimin raporu ve mahkeme kararıyla kısıtlanır → vasi atanır
- TMK Madde 405, 406, 407 ve 408 ile düzenlenir.

TMK Vesayeti Gerektiren Haller

- **Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı**
- **Madde 405-** Akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini göremeyen veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gereken ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokan her ergin kısıtlanır.
- Görevlerini yaparlarken vesayet altına alınmayı gerekli kılan bir durumun varlığını öğrenen idarî makamlar, noterler ve mahkemeler, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.
- **Savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim**
- **Madde 406-** Savurganlığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı veya malvarlığını kötü yönetmesi sebebiyle kendisini veya ailesini darlık veya yoksulluğa düşürme tehlikesine yol açan ve bu yüzden devamlı korunmaya ve bakıma muhtaç olan ya da başkalarının güvenliğini tehdit eden her ergin kısıtlanır.
- **İstek üzerine**
- **Madde 408-** Yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden her ergin kısıtlanmasını isteyebilir.

Ruh hastalarının evlenmesi

- TMK Madde 124-128 arasındaki maddeler evlilik koşullarını belirler
- TMK Madde 125 'e göre ayırt etme gücü olmayan kişiler evlenemez.
- Yasal kısıtlığı olanlar vasinin izni ve şahsın evlenmesine engel psikiyatrik hastalığının olmadığını bildirir rapor ile evlenir.
- Evlendirme memuru şüphe ederse şahsı sağlık kurumuna gönderebilir.

TMK Madde 14-128

- **I. Yaş**
 - Madde 124- Erkek veya kadın onyediyi yaşını doldurmadıkça evlenemez.
 - Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple onaltı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.
- **II. Ayırt etme gücü**
 - Madde 125- Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar evlenemez.
- **III. Yasal temsilcinin izni**
 - 1. Küçükler hakkında
 - Madde 126- Küçük, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.
 - 2. Kısıtlılar hakkında
 - Madde 127- Kısıtlı, yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemez.
 - 3. Mahkemeye başvurma
- Madde 128- Hâkim, haklı sebep olmaksızın evlenmeye izin vermeyen yasal temsilciyi dinledikten sonra, bu konuda başvuran küçük veya kısıtlının evlenmesine izin verebilir.

Ruh hastalarının boşanması

- TMK Madde 165 'e göre eşlerden birinin tedaviyle düzelmeyen bir ruhsal hastalığı varsa ve bu sebeple evlilik çekilmez hale gelmişse boşanma gerekçesi kabul edilir.

TMK Madde 165 – Akıl hastalığı

- Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hâle gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmî sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir.

Cinsiyet değiştirme

- Transseksüelite nedeniyle cinsiyete değiştirmeyeyle ilgili hukuku esaslar TMK Madde 40 ile belirlenmiştir.

TMK Madde 40 – Cinsiyet değişikliğinde

- Cinsiyetini değiştirmek isteyen kimse, şahsen başvuruda bulunarak mahkemece cinsiyet değişikliğine izin verilmesini isteyebilir. Ancak, iznin verilebilmesi için, istem sahibinin onsekiz yaşını doldurmuş bulunması ve evli olmaması; ayrıca transseksüel yapıda olup, cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu (...) [3] bir eğitim ve araştırma hastanesinden alınacak resmî sağlık kurulu raporuyla belgelemesi şarttır.
- Verilen izne bağlı olarak amaç ve tıbbî yöntemlere uygun bir cinsiyet değiştirme ameliyatı gerçekleştirildiğinin resmî sağlık kurulu raporuyla doğrulanması hâlinde, mahkemece nüfus sicilinde gerekli düzeltmenin yapılmasına karar verilir.